Una Santa Caterina de Leonardo

Autor: Francesc Garrido i Costa
Data de publicació: 26-06-2015

L'assumpte de la identificació de la Mona Lisa és un gran negoci. Que passaria si es descobrís la identitat real de la Mona Lisa? La relació entre l'espai de Montserrat i una família poderosa de finals del S. XV a Itàlia ens aproximarien a un personatge de la nissaga Aragó

L'edifici anomenat Northumberland House —també conegut com Suffolk House quan els comtes de Suffolk l'adquiriren en propietat— fou una mansió d'estil jacobí que estava situada al bell mig de Londres. Durant la major part de la seva historia, havia estat la residència londinenca de la família Percy, una nissaga noble de Northumberland que havia donat comtes i, més tard, ducs i que es convertí, a més a més, en una de les més riques i més prominents dinasties aristocràtiques d'Anglaterra durant molts segles. L'edifici fou aixecat l'any 1605 a l'extrem occidental del Strand, és a dir al centre de Londres, i fou demolit l'any 1874 (referència: London's Mansions David Pearce (BT Batsford Ltd, 1986).

Doncs bé, cercant dades a la British History, n'he trobat una que ens advera que l'edifici contenia una pintura d'en Leonardo da Vinci. La dada fa així:

Evelyn thus records in his "Diary," under date 1658:

—"I went to see the Earl of Northumberland's pictures at Suffolk House, whereof that of the 'Venetian Senators'" (better known by its other name of the "Cornaro Family"), "was one of the best of Titian's; and another of Andrea del Sarto, viz. 'a Madonna, Christ, St. John, and an Old Woman,' &c.; a 'St. Catharina' of Da Vinci with divers portraits of [by] Vandyke; a 'Nativity' of Georgioni; the 'Last of our Blessed Kings' (Charles I.), and the 'Duke of York,' by Lely; a 'Rosarie' by the famous Jesuits of Bruxelles, and several more."

http://www.british-history.ac.uk/old-new-london/vol3/pp135-141#highlight-first

Traducció: Evelyn, per tant, registra [el següent] en el seu Diari a data de 1658:

— “Vaig anar a veure les pintures del comte de Northumberland a la Suffolk House. D’entre aquestes,[vaig trobar-hi] la dels Senadors Venecians (més coneguda pel seu altre nom la família Cornaro), [que] va ser un dels millors quadres d’en Ticià; i [n’hi havia] un altra d'Andrea del Sarto, i una Verge, Crist, Sant Joan, i una dona vella. I hi havia [també] una Sta. Caterina de Da Vinci, [juntament] amb diversos retrats de Van Dyck, una Nativitat de Georgioni, l’últim [retrat] dels nostres beneïts reis: Carles I, i el [retrat del] Duc de York pintat per Lely. També [hi era] un Rosari dels famosos jesuïtes de Brussel.les, i alguns [altres quadres] més.”

Una vegada llegit aquest fragment, m’he posat en contacte amb companys i amics, que m’han assabentat que existeix un dibuix de cartró atribuït a Leonardo que és troba a la Hyde Collection de Glens Falls de Nova York, en el qual es pot apreciar una Mona Lisa sense el paisatge montserratí, i que, en canvi, aguanta una fulla de palma. La fulla de palma forma part de la iconografia de Santa Caterina. Aquest és el dibuix:

Aquests companys també m’han fet saber que l’historiador de l’art Robert Payne afirma en el seu llibre intitulat Leonardo (Robert Hale Ed. 1978,) que La Mona Lisa i La Belle Ferronière són la mateixa persona. Així mateix, el llibre conté un capítol sencer dedicat a Mona Lisa and Isabella of Aragon (p.137-150). Allí, Robert Payne hi identifica la persona d’Isabel d'Aragó amb les esmentades Mona Lisa i La Belle Ferronière. Vet aquí el que afirma en Payne mentre parla d’Isabel d’Aragó:

As for Leonardo, he painted her again in the painting known as La Belle Ferronnière, now in the Louvre, which is clearly the same face disguised by an entirely different hairdo.

Traducció: “Pel que fa a Leonardo, la va tornar a pintar [la cara d’Isabel d’Aragó] al quadre conegut com La Belle Ferronnière, ara al Louvre, que és clarament la mateixa cara, [ara] encoberta amb un pentinat totalment diferent.”

Em pregunto si la pintura o gravat que va veure Evelyn a a la Suffolk House podria ser l’esmentat dibuix de cartró que va concebre en Leonardo i que s’assembla tant a La Mona Lisa. A més a més, tot fa cara que el fons d’aquest quadre va ser netejat i que la fesomia del personatge té molt de carbonet al damunt.

D’altra banda, sabem que al Museu de l’Hermitage de S. Petersburg també hi ha una altra Santa Caterina relacionada amb Leonardo. La pintura és coneguda com Holy Family with Sante Catherina l’autor de la qual va ser Cesare Da Sesto (1515-1520).

Cesare Da Sesto està considerat com un dels deixebles de Leonardo. I també sabem d’ell, segons la Web Galery of Art, que va ser influenciat per Rafael en la seva etapa romana. Val a dir, però, que fins a mitjans del S. XIX aquest quadre havia estat atribuït al seu mestre Rafael. Però vet aquí el quadre:

http://www.wga.hu/html_m/c/cesare/holy_fam.html

Els personatges que pinta Cesare Da Sesto a la Holy Family with Sante Catherina tenen un tret molt curiós, enigmàtic, sobretot el de Santa Caterina. D’acord amb el Web Galery of Art, el rostre de Santa Caterina és el mateix que el de la Mare de Déu [del mateix quadre] i aquests rostres estàn dotats del misteriós significat característic de les imatges femenines d’en Leonardo. Altrament, si comparem aquestes fesomies amb el dibuix de cartró atribuït a Leonardo —tant si pensem en la Mona Lisa com en la Belle Ferronière— a mi em sembla que coincideixen força.

La pregunta que a continuació jo em faig és la següent: ¿ens està dient en Cesare Da Sesto que la model emprada per caracteritzar el seu personatge de la Mare de Déu i el de Santa Caterina lleonardià és la mateixa?

Si és així, jo puc pensar que hi va haver un intent d’amagar i substituir el personatge que tenia les muntanyes de Montserrat al fons i que tenia rang de Mare de Déu per un altra personatge amb rang de santa: Santa Caterina, una santa molt important a Catalunya, però sense muntanyes al fons.

Així, ara ja entenc en Payne quan diu, referint-se a la Belle Ferronière: que és clarament la mateixa cara encoberta [però] amb un pentinat totalment diferent. En definitiva, penso que s'ha estat amagant intencionadament la veritable identitat de la Mona Lisa.